

Fonyad Péter:

VIDÁM TEMETÉS

Egy kis somogyországi faluban élt egyszer egy Juli néni az öregjével, Jancsi bácsival. Egykor ők voltak a Jancsi és Juliska. Szép pár voltak a falu vénjei elmesélése szerint. Később Jancsi bácsi és Juli néni lett belőlük. Az élet megtépázta, az idő foga megmaradostákként, nem csak a fiatalságuk, de szépségük is megkopott.

Jancsit, mint ifjú legényt elvitték az Els Világháborúba. Megjárta Isonzót. Kis híján, hogy nem áldozták őt is fel a haza oltárán. Ki tudja, ez talán jobb lett volna neki.

Isonzó után testileg, lelkileg lerombolva tért haza falujába. Sohasem jött helyre. Csoda, hogy túlélte állapította meg a helyi orvos. Nem dolgozott, semmihez sem értett, nem érdekelte semmi. Számára Isonzóban megszűnt a világ. Becsukták. Ő meg bezárkózott benne.

A napi munkáját ellátta, ami abból állt, hogy az utcára néz, rogyadozó drótkapura támaszkodva pipázott. Közben nagyokat köpött, ahogy azt a pipadohány és az illem megkövetelte. Nézte a falu életét. Mások életét. A F utcára nézett a kapu, központi helyen a templom és a jegyzőség között. Néha köszönt, szólt pár szót, köpött és nézett kifelé meg maga elé. Elnyitott kalapját félre tolt és csak bámult.

Isonzó elvitte az eszét, megbolondult, meghibbant mondták a falusiak. Pedig ő csak egy háborús sérült volt, a statisztika szerint életben tért vissza a lövészárkokból. Így teltek az évek élet nélkül. A házuk elment mindig a temetési menet a templomból a temetbe. Ilyenkor Jancsi bácsi levette megviselt, zsíros kalapját és akkor látszott a beoperált fémlap a fején, amivel az akkori orvostudomány a szilánkok által elvitt koponyacsont helyett ajándékozta meg az öreget.

Tizedesként szerelt le az Els Világháborúban. Bronz és kis ezüst kitüntetést is kiharcolt magának. Ennyit megérdemelt egy Isonzót megjáró magyar baka. A lövedékek gyártásakor megmaradt hulladékokból tömegesen gyártották az érmekeket, kis kereszt, nagy kereszt, vaskereszt, bronzkereszt. Kicsit megszínezték a vasdarabot és máris lehetett ünnepelni egy héttel. Sok-sok család kapott kitüntetést a szeretett családtag helyett.

A F utca kezdetben kavicsos, később aszfaltos lett. Ott zajlott a falu forgalma. Reggel a disznók, tehenek indultak a legelőre, este hazatértek. Kecskék, birkák nem voltak, ezeket a faluban lenézték. Az emberek ide-oda mentek, dolgukat intézték. Kevés autó, motorbicikli húzott el a kapu előtt. Az autóbusz hatszor egy nap dőcögött el a ház előtt, háromszor mindkét irányban. Szombat délutánként az állatok hazajövetele után a fiatal lányok felgereblyézték az utcát a házak előtt, összegyűjtötték a lehullott leveleket, ágakat, szénát, szalmát. Kitisztították az árkot a ház és az út között, hogy az es víz

könnyen elfolyhasson.

Abban az időben még létezett a kisbíró. Ő volt az akkori újság, rádió, internet. Ő dobolta ki a híreket. Mindig a jegyzőség előtt kezdte, így Jancsi bácsi naponta egyszer ó kétszer a központba került, mivel a kisbíró Jancsi bácsinak hátat fordítva az út felé fordult és dobolt. Rituálisan pergette dobját, várt amíg az ott-honlétük összesereglettek, általában a déli és az esti órákban. Ezután sajátos, ereteljes hangon kikiabálta a közhírrrrrréééé téeéééetükö... és jött a szöveg. Hol valami új rendeletet olvasott fel, hol pedig valami fontos változást, általában rossz hírek jöttek így a falu népére, több lett az adó, kevesebb a juttatás, vagy a közelgő második háborúról tudósított. Mi ment ebből be Jancsi bácsi sebzett koponyájába, azt csak a Jóisten megö tudta.

A kisbíró annak idején, 1917 - ben bizonyára azt is a lakosok tudtára adta, hogy kidobolta - ,hogy Doberdó és Isonzó térségében lezajlott ütközetben a magyar honvédség kiemelkedő bátorsággal példamutatóan helyt állt!

1917 augusztusában zajlott le a tizenegyedik isonzó ütközet, ezután küldték haza a bátor honvédet légnyomással, fejszerűléssel, fémlappal befoltozott koponyával. Így a 12. és a 13. ütközetben a sies viselkedése ellenére lemaradt.

Abban az időben a kisbíró sokat pergette dobját. Közhírrrrrréééé téeéééetükí . Például: Ő Az Isonzó folyónál a még mindig tartó ütközetben október 24. -én az osztrák magyar és német csapatok vereséget mértek az olaszokra és elfoglalták Velence tartomány nagy részét. Egy pár héten halott nevét a faluból naponta felolvasta.

Jancsi bácsira a Második Világháború, az oroszok bejövetele is ráköszöntött. A kapura támaszkodva nézte, mint szalad-rohan a falu népe a menedékhelyre, amikor az orosz raták hangja felmordult a falu határában. Apám kiabált az öregnek, hogy jöjjön a fal mellé, ahova többen lefeküdtek menedéket keresve a repülő gépek géppuskái ellen. Ekkor megszólalt nyugodt hangon: ŐNincs azoknak annyi eszük és a pipázást csak akkor hagyta abba, amikor a repülő jöv lövések a lába mellett porzottak el. Ezt követően apám egy nehezéket érzett a hátán és Jancsi bácsi lihegését.

A szomszéd házból lakó jegyző sem volt különbség. Jancsi bácsi után őt kellett biztonságba helyezni. A padláson dugta el fülhallgató rádióját és meglepődött, mikor apám erélyesen közölte vele az azonnali indulást a pincébe. - Mi a manó? Itt vannak az oroszok?! Kérdezte nagy szemekkel. Nem mondta a rádió! - A német propaganda adót hallgatta.

A faluba 1945 húsvétnapján jöttek be az orosz raták nagy zajjal, dübörgéssel, a házak remegtek. 15-en haltak meg aznap a faluban, kimentek az udvarra nézni a repülőket. Bízta a németekben, hogy az oroszokat visszanyomják. Dolgozott a német propaganda a Margitvonal mentén is. Anyám minket a pincébe vitt a raták elöl, apám a szemben lévő gazda családnál szaladt be a védett helyre.

Jancsi bácsit és Juli néni egy fiúgyermekkel ajándékozta meg a Teremt .

Egy fiúk volt, a Jóska gyerekek. Úgy mondták, hogy az is hib-

bant. Szülei szegénységében cseperedett fel, nem sok jóval kényeztette el őt sem az ÉLET. Egyszer nagyon kifakadt Juli néni el tt: ŠÉs ám, ez nem igazság, hogy én mindig vöröshajmát kávédzok a szomszédék Pistája meg zsíroskenyeret kávédzik!ő A škávédzásó volt a helybeliek kifejezése a reggelire.

A ši mi Jóskánkó a háború után kedvenc szórakozásával töltötte idejét. Felült egy kidölt fatönkre, felültette anyját, apját: š anyám, apám most röpülőzünk!ő és nagy komolyan kormányozta a fatönköt. Még berregett is. Meg bedőlt a kanyarban. Ez volt az a pár alkalom, amikor Jancsi bácsi elhagyta megfigyel állását a kapunál.

Egyszer a házukban járva 4-5 évesen, meglep dtem szegénységükön. Nekünk a háború ellenére szép nagy karácsonyfát hozott a Jézuska, csillogó-villogó díszekkel, gyertyákkal. A Jóskáé kicsi volt és két alma és pár szem mákos sütemény csüngött rajta.

Egy másik látogatásom is el ttem van, mintha tegnap lett volna. Megelevenedett el ttem a kedves gyermekének: šÉliás, Tóbiás egy tál dődölle, ettél-e bel leí .. š ugyanis a család éppen ebédelt megjelenésemkor, az asztal közepén állt egy nagy tál tele dődöllével. Jancsi bácsi, Juli néni és a Jóska gyerekek kezében villával ült az asztal mellett és komótosan egy ó egy dődöllét böktek a villára és azt szertartásosan körbe harapták és végül lehúzták szájukkal a villáról és mialatt a rágással foglalatostkodtak a villájuk hegyére már a következő dődöllét böktek föl. A dődölle a szegény emberek eledele, olcsó és laktat, sok név alatt eszik az ország különböző vidékeire, például gánica, ganca. F tt krumpliliszttel összekeverve és hagymás zsírban megpirítva esetleg tejföllel leöntve kerül az asztalra.

Ez a Jóska gyerekek jelentette sírva Jancsi bácsi halálát a paplakon=šÉdősapám hótta ket fő ő (kelt fel). Nem sokkal édesapja halála után ő is elhagyta e poros, földi tartózkodását.

Életük nagy részét nincstelenségben terelgették. Szegényes házuk az egyik kerti szomszédjuk kapzsisága áldozata lett. A szomszéd új pajtát akart építeni. A régít bebiztosította és az röviddel utána egészen véletlenül! kigyulladt és leégett! A hajnali szél nem nézte, hogy miben segít a t znek, így a t z magával ragadta az öregek zsupp tet s pajtáját is, állatokkal együtt.

A kis házukat is nyaldosni kezdte már a t z, amikor pár gázda kimentette ket és kevés holmijukat. Ez maradt meg nekik. Előtte is szegények voltak, ezután még szegényebbek lettek. Sohasem álltak lábra. Nagyon szegényen, de becsületesen éltek. Mindenki szerette és sajnálta ket. Juli néni így kapott munkát sajnálatból, szeretetből.

A maradék ház egy kis konyhából és egy szobából állott, mindkett földes padlóval. Rozzant ágyak a szobában, egy sublót repedt tükörrel, Jancsi bácsi honvédsapkás fényképe a keretbe dugva, egy ütött-kopott asztal pár székkal és egy sámlia a konyhában képezte az otthon bútorzatát. Pár kimustrált edény lógott a konyhafalon.

Szobájukba a nap fénye nem tudott behatolni, akárhogy is er lködött. Nyáron be volt sötétítve az egyetlen kis ablak, hogy kirekessze a meleget, télen pedig azért, hogy az a kis meleg nehogy kiszökjön.

Takarítás nélkül sem látszott a por, viszont állandó jelleg rossz, áporodott lakás szaga csapta meg a ritka látogató orrát. A legyek azért betaláltak, de a nap fénye sohasem látta meg a szegénységüket. Nem volt lehet sége bekukkantani. Így volt, akkor is, amikor apám ment hozzájuk és a szobában két gyertya égett. š Meghalt?ő- kérdezte Juli nénit. ő š A rossebb mögötte, csak borotvállakó! A helyi borbély szíveségb l néha-néha megborotválta az öreget.

Juli néni pörén született, nincstellenül halt meg. A közben lévő időt óriási szegénységben töltötte el. Iskolázatlan, okos, józan paraszti ésszel áldatott meg és, ha máshol választotta volna meg helyét ebben a világban, akkor művelt, intelligens asszony lehetett volna belőle. Emlékezete tehetsége híres volt.

Ritkán ment túl a falu határán, kétszer a járási székhelyre hívták. Ezt mindig büszkeséggel telve adta környezetete tudtára. Párszor a közeli város kórházába is bement. Mindig gyalog tette meg a 12-13 kilométeres utat. Egyik alkalommal a Jóska gyereket kellett orvoshoz vinni, télen, hóban. A vasúti töltésen haladt. Egyik kezében a bepólyált Jóska gyereket, a fején pedig fonott kosárban tojás és egy demizsonbor. A fizetség. Füttyült a vonat! Gyorsan le kellett ereszkedni a mintegy 10 méteres lejtőn. De hogyan? A gyerek is a csomag is! Megvillant egy gondolata és fogta a gyereket pólyástól lecsúsztatva a vasúti töltés havas lejtőjén ő pedig a tojással és a borral óvatosan lemászott. šHát ha eltörik a tojás meg a demizson, akkor miből fizetem az orvost?ő- mesélte a szomszédnak. šHa meg a gyerekeknek lesz baja, úgyis a doktorhó menünk, majd megcsinálja!

Jancsi bácsi a külföldet is bejárta, el ször egy kaszárnyában valahol Ausztriában, kés bb meg hát Olaszországban, Isonzóban.

Juli néni házaknál kapott munkát, ő tartotta el a fiát és az öregjét. Fát, vizet hordott, teheneket fejt, gyümölcsöt szedett, talicskát tolt. Ritkán postát vitt a falu határában lévő majorba. Többnyire mezőtűláb járt, már kezdett fagyni, amikor a régi, elny tt bakancsok a lábára kerültek.

Jó néhány falusi asszony tél idején hol egyiküknél, hol másikuknál gy lt össze esténként és ilyenkor vidám hangulatban történt a tollfosztás, kukoricamorzsolás és egyéb téli közös munka. Kevesen tudták, hogy az öregasszonyok régi falusi recept alapján mákgubót f ztek, azt kortyolgatták. Igazi šópiumbarlangokban. Juli néni okos asszony létére elkerülte ezeket a házakat mondván: šNem lehet az egészséges dolog attól a lét l megmámorosodni!

Folytatása következik lapszámunkban

A vadnyúl bukfencet vet

A regényrészlet folytatása

Astrid büszke volt rá, hogy nincs szüksége férfire, családra, a gyerekeveléshez sem. Büszke volt arra, hogy annak a szociáldemokrata társadalomnak tagja, mely egymástól teljesen független, önálló individuumokból áll. Anyagi és érzelmi függetlenség. Ez volt a legfontosabb Astrid számára. Ezt pedig sehogy sem tudta összeegyeztetni a hagyományos család modellel. Többször is áttanulmányozta, és teljesen magáévá tette a szociáldemokraták ezerkilencszázhetvenkettes, 13. kongresszusának anyagát, mely elfogadta őA jövő és a család, ó avagy a szocialista családpolitika című programot. A program pecsétje és védjegye Olof Palme volt, akít Astrid ezután csak még jobban tisztelt.

Mindeközben Astrid nem vette észre, hogy Linda magányos, mert Astrid nem tudta, mi az a magány. Nem értette, hogy lehetne bárki is magányos, aki annak az óriási közösségnek része, melyet társadalomnak nevezünk, s melyet az állam jótékonyan gondoskodik